

BÁLINT JÓZSEF ÖNÉLETRAJZÁBÓL (III.)

A DOHÁNYTERMESZTÉS

Az 1930. évben vagyunk. Április 26-án megint született egy fiunk, ez a János nevet kapta. Még az édesanyám nagyon sokat segített a főzésnél és a dohánymunkába, az édesapám meg, mikor kedve volt, különösen addig, még ez az állandó munkásom nem volt. A feleségemet betanítottam kocsit rakni, kevés gabonát, kukoricaszárat, nem volt erős asszony, de a kocsit olyan szépen megrakta, én meg feldobáltam neki, meg letről irányítottam. Igazi földműves és házias asszony volt. Mikor hazaértünk a teherrel, az édesapám hozta a létrát, és ő felment, lehányta, akár a gabonakévéket, akár a szárat, a feleségemet küldte le a kocsirol. Az édesapám elég erős volt, és amikor kedve volt, sokat segített. Az 1929-es évben az Elek bácsi (ez volt a munkásom neve) megszerette nálunk a kerestetet és a munkabeosztást, egy hold dohány munkáját vállalta harmadából. Mi meg fél holdat, de külön munkálta mindenki a magáét. Csak amikor kocsival is kellett, akkor közösen ment, például palántaültetéskor, ha vizet kellett hordani, és mentem magam vízéért, ők meg addig csinálták a többi munkát, a sorok egyenes vezetését, lyukakat verni kapá fokával, amikor megjön a víz, lehet öntözni, és a belocsolt lyukakat beültetni dohánypalántával. És a leszedett dohánnyt felrakni és lerakni, és szépen ment a munka. 1931 elején vettünk két hold földet, mivel jól sikerült az 1930. évi dohánytermés. A búzatermés is ezen évben, hála istennek, kitűnő volt, abban az időben 8 holdról csépeztünk 120 mázsát.

(1980. január 25., Szent Pál napja) De a bő isten áldását felváltotta az isten ostora, mert ne gondold, kedves olvasó, hogy csak a jó isten akkor szeret bennünket, amikor áldásával halmoz el, akkor is szeret, ha ostoroz. Tehát ha leírtam a földi szerencséseket, leírhatom a szerencsétlenségeket is. 1931 úrnapiján történt. Az édesanyám beteg volt, bent feküdt a szobában. Én és az édesapám elmentünk a templomba, a feleségem otthon maradt

főzni, a Jánoskát lefektette a bölcsőbe, a szobában aludt, de a Mihály öregebb volt, közel a három évhez, és ez már szaladt mindenbe, a feleségem beleállította a Jánoska állójába a folyosón, hogy ő nyugodtan dolgozhasson. A kiskonyha a folyosó végibe volt, olyan nyolc négyzetmétert tett ki. Asztal nem volt benne, a feleségem fánkot sütött, midőn ezzel kész volt, a kasztrót letette a földre, a fal mellé, egy kevés zsír maradt benne. Az édesapám a templomból eljött a körmenettel a harmadik oltársátorig, ez egy sarokház előtt volt, ez mellett volt az édesapám testvérhúgának a házuk, ő átment oda megnézni, ez az asszony már 20 éve világtalan, és sütött guráblit, és adott néhány darabot az édesapámnak, hogy hozza el a kisgyerekeknek, meg hogy mutassa meg a feleségemnek, hogy ő milyent tud sütni, pedig nem lát. Fogta magát az édesapám, nem jött utánunk, rövidebb úton hazajött, a kisleány, ahogy meglátta az öregapját, sírva könyörgött, hogy vegye ki az állóból, az édesapám kivette, azzal megy be a konyhába, mutassa a feleségemnek, hogy ő mit hozott, a kisleány meg furakodott be utána, az előtt néhány perccel tette le a feleségem a kasztrót, a kisleány kissé meghátrált, beleült a meleg kasztróba, csak egy kis ing volt rajta, felfreccsent az a kis zsír, meg a kasztró is meleg volt, megégette a kis farát. Felkapták, de a baj megtörtént. Én, mikor a templomból megjöttem, az alsó kapun hallom a borzasztó gyereksírást. A folyosó utcai végén fekszik, egy ágyon fekszik, körülötte a feleségem és a szüleim, mondják, hogy mi történt, én mindjárt megyek az orvoshoz jelenteni. Ő eljött, tábla olajat ajánl, hogy azzal kenegessük meg a népek ajánltak ezt, amaszt, de a szenvedés, amit az a kisgyerek szenvedett, amikor a feleségem kenegette, de a feleségem is, meg mi is, akik ezt láttuk vagy hallottuk, ezt át kellett élnünk, meg a népeknek az ítélkezése, nem tettem semmit, csak imádkozzál és dolgozzál. Négy hónap után kezdett járni, de a fájdalomtól is visszafelődött, ezenfelül még ebben az évben egy ötéves szép és jó fekete lovam elpusztult, de ez nem fáj úgy, isten adta, isten elvette, vettem helyette másikat. 1932-es év, ez is halad a másik után. A fiatalabb fiú erős fejlődésű, isten után a családban volt örömem, de különösen a két gyerekben, a Mihály is lassan elevenedett. Nagyba fogtunk, ami talán vesztünket okozta. Mi magunk ültettünk 24 sor dohányt. Az Elek bácsiék meg 30 sort, ebből 12 sor az övéké, nekünk ezért elmunkálnak 18 sort, de a kocsival, lovakkal én dolgozok mindent, így a mi részünk 42 sor összesen, ez éppen kettő katasztrális hold. Mivel jóindulatú volt mind. Igaz, a 12 sorról őhosszú lesz hordva, és ők ezt otthon is szárítják, minden munkáját otthon is csinálják, erre nekik külön dohánytermelési engedélyük van. De azért nálunk a pajtát és a padlást kicsinek láttuk előre, így egy szakasz magas szárítópajtát építettünk, ami a pénzünket felemész-tette, készen a pajta. Jön egy szomszédasszony akinek egy hold földje eladó, és mellette egyik felől 3 hold földünk van, amit már mi vettünk, a

másik felől 4 hold, ezt a feleségemnek a szülei vették, de nekem akarná eladni, de mi is nagyon szeretnénk, 8 hold lenne egy tagba, egy dülőre a falu szélétől, jó föld. Mondom neki, nincs pénzünk, de nem hagy békét, abban az időben 90 dinár volt egy q búza, és 9000 dinárt akart érte, azt mondja, csak 3000 dinárt kell most fizetni. Azért, mert ez a második férje, akivel már hosszabb idő óta élnek, és most széjjel váltak, és az ember részére 2000 dinárt kell fizetni, 1000 dinár pedig neki kell, a 6000 dinár után kamatot fizessek (de ez sem magas), nem volt családja, 70 év körüli volt az asszony, félek nekimenni, még kamatos pénzzel nem vásároltam, az asszony (leánykori barátnője volt az édesanyámnak, amikor idetelepültek Gyulafalvára). Az édesanyám mondja, Veca, megvettük a földet, úgy megörültem, mert sokszor tapasztaltam gyerekkorom óta, amit az édesanyám indítványozott, az mindig jó lett, ha nehezen is. Nagyon szeretett velem menni legénykoromban vásárra, gazdasági szerszámokat amit vásárbán árultak, zsákokat, ponyvát, istrángokat, nagy kötelet, lovakra szerszámot, ruházatot, lábbelit, subát, fiatalember koromban új kocsinak való farészeket, és úgy ki tudta választani mindig a jobbat, tökéletesebbet, még drágább is volt, de később olcsóbbnak bizonyult, még abban az időben nem az eladó szabta meg az árat, hanem a vevő, olyan szépen tudott alkudozni, de tisztán, fizetni, írni, olvasni nem tudott, de számolni, azt igen. De én tudtam és tudok még most is, írni, olvasni, de számolni is, 80 éves koromban is. Folytatom tovább, a sok dohányt betakarítottuk, még a kukoricaszedés, szántás, búzavetés, kukoricaszár-hazahordás. Októberutó felé elkezdjük a dohánycsomózást, mert karácsony előtt be kell szállítani, mert mindég a, b, c, szerint szokták a szállítást kezdeni. Elek bácsiék az övékét este és hajnalban otthon végézik, a mi részünket nappal nálunk. Mi pedig a sajátunkat külön csináljuk, nagy hosszú csomóasztalok a szobában. A földön sok csomó erre-arra, az Elek bácsiék csomózásuk külön, a mienk megint külön. Az édesapám hordta be a zsinóros dohányt, vagyis a felfűzött leveles dohányt, és segített a zsinórról lehúzni, és a csomókat összerakni, mert ő nem szerett az asztalnál üldögelni. De a kisgyerekeket nagyon szerette, azok meg őtet. Szóval elég jól haladtunk mi is és Elek bácsiék is, ment a munka későn, korán, az édesanyám és én és a feleségem, csak az édesanyám Szent András estéjén az asztalnál hirtelen rosszul lett, és vért hányt, ágyba esett, reggel hívtuk a papot, orvost, az sárgaságot állapított meg rajta, többé nem dolgozott, olyan csendes, nyugodt beteg volt, azután már nem haladtunk úgy, igaz hogy egy rokon ember is járt hozzánk segíteni, hogy majd az ő dohányát is elviszem Kerényre a szállításkor. És máskülönbén mintha a két kisgyerek is és mi is vesztünk éreztük volna, a két ember is, Elek bácsi is és Pali bácsi is mindég a gyerekekbe örvendeztek, meg mi is, Mihály 4 éves elmúlt, a János meg kettő és fél éves, de erősebb és fejlettebb volt, mint Mihály, és nagyon jól

állt neki a beszéd, és engedelmes, és szépen tudtak imádkozni (mert az édesanyjuk nem a káromkodásra tanította őket, hanem imádkozásra hogy Istent imádják és hogy szüleiket tiszteljék és felebarátjainkat szeressék. A dohánycsomózást úgy december 10-e körül elvégeztük. Az Elek bácsi dohányát elszállítottuk, 14-én délelőtt hazajövet a mienket batyuztuk össze olyan 30–35 kg batyukba, de nekünk 18 kg-ot kell szállítani, 17-én, 15-én, meg a Pali bácsiét kell szállítanom, de már 13-án a feleségem is beteg lett, olyan nagyon megfázásféle, ő a konyhában feküdt ágyban, az édesanyám meg a szobában. A nénémék itt laktak a szomszédban, volt egy 18 éves nagylánya, ők is oda voltak csomózónak a faluban, a dohánycsomózások, mivel soká tartanak, csak annyi ruhát mosnak, ami nagyon kell. Hát elhátározták, hogy majd nálunk a szobában kimossák, a néném a lányával az övüket is és a mienket is. 15-én én elvittem a Pali bácsi dohányát Kerényre. A nénémék jó befűtötték a banyakemencét, beraktak 5–6 fazék vizet a kemencébe, összeszedték nálunk is és náluk is a fontosabb testi ruhát, és mosnak. A kemencéből hordják be a vizet a fazekakkal. Én hazaértem úgy 11 órakor Kerényről, a lovakat bekötöm az istállóba, adok nekik enni. Utána megyek a kamrába a dohányt batyuzni. Egyszer csak ijedve hívnak be a szobába, a fiatalabb fiú beleült egy fazék meleg vízbe, amelyet azelőtt néhány perccel hoztak be a kemencéből, még csak két fazékkal volt a kemencébe, az egyiket felöntötték a teknőbe, a másikat letették a földre, mivel siettek, hogy hamarabb készen legyenek, mert már dél van, az édesapám a krumplit pucolja, hogy hamarabb bírjanak főzni a nénémék, egy pléh-edénybe hideg víz volt, édesapám a megtisztított krumplit dobálta bele, a két kisgyerek örvendezett, hogy a krumpli bedobáskor felcsapódott a víz, és mondták, öregapám, engem csapjon össze, a másik meg, hogy ötet, és az öregapjuk is nagyon örült nekik, a feleségem a konyhában feküdt, az édesanyám a szobában, az édesapám sem vette figyelembe, a nénémnek kellett volna tudni, hogy a kisgyerekek szaladoznak, a vizet a teknő alá is tehetne volna, ahogy szaladoznak, a fiatalabb a Jánoska meghátrált, megakadt a lába, és bele farral a fazékba, kis ruhájával, mindjárt megforrázta a farát, felhólyagosodott.

(1980. január 26.) Tehát kedves olvasó, gondolkozzál egy kissé ezen a jeleneten, hogy mit csináltál volna, ha az én helyemben lettél volna, avagy gondold, hogy nekem mit kellett volna cselekednem ezen eset után, talán jajgatnom fülsiketítő hangon? vagy a nénémet a lányával kizavarni a szobából, vagy az édesapámat okolni, hogy ő is nem vigyázott. Gondolod, hogy ez használt volna nekem? Folytatom tovább, én azonnal mentem az orvoshoz jelenteni, mindjárt rám mordult, hogy nem tudunk vigyázni, és ennek is tábla olajat ajánlt, de nem jött megnézni. A nénémék munkájuk végezté-

vel elmentek haza. Az édesanyám és a feleségem még betegebbek lettek a szerencsétlenség után. A két kisgyerekekkel én maradtam, a Mihályt a kuckóba fektettem, a kis Jánoskát meg a bölcsőbe, de nagyon nyughatatlan volt, mintha nem is annyira a fájdalom gyötörte volna, hanem hol az ágyamra, hol a bölcsőbe, nem sírt, hanem mindég csak könyörgött, mondván, adjon vizet, édesapám, vizet adjon, édesapám, de hiába adtam, utána csak ismételtette a könyörgést, utóbb egy kis bort is öntöttem a vízbe, hogy kissé savanykás legyen, egy ágyon az édesapám feküdt, a másikon a nagybeteg édesanyám, a harmadik az enyém lett volna, de én nem fekhettem le, éjfél után két óra tájban az ágyamon feküdt, nyugodtabbnak mutatkozott, belefektettem a bölcsőbe, mintha el akarna aludni, lecsavartam a petróleumlámpát, és lefeküdtem az ágyamra, úgy öt óra tájban felkeltem, és azt gondoltam, hogy alszik, kimentem az istállóba, nem jöttem be rögtön, úgy hat óra tájban bemegyek a szobába, azt mondja az édesanyám, nézzem már a kisgyereket, olyan csendben van, odahajolok, már meg van halva. Olyan fájdalom ért, hogy majd elestem, de egy hang a bensőmben mintha azt súgta volna, hogy tartsd magad keményen, mert nem vagy egyedül, és még sok csapás ér még, és el kell viselned. Tehát egyedül nekem kell intézni mindent. 8 óra, megyek az orvoshoz jelenteni, azt mondja, ezt rögtön kell jelenteni a községházánál, az orvos jön velem, az irodába érünk, jelentem az anyakönyvvezetőnél, az kérdi a haláleset okát, de ott van az orvos is, de ott van egy zombori tisztviselő is, ezek mind hallják a történeteket, úgy elmondtam, ahogy történt, összenéznek, az orvos mondja, hogy ezt kötelessége jelenteni az illetékes komissziónak, ez volt 16-án reggel, és mondják hogy 17-én fognak kijönni. Nekünk meg 17-én kell a dohányt szállítani 18 mázstát, le lehetne róla mondani, de lehet, hogy akkor egy hónap múlva kerülünk sorba, és már nagyobb része be van batyuzva. Tehát így mindjárt intézkedtem, és hogy a dohány is el lesz szállítva, nekem nem muszáj ott lenni, itthon meg én mindent elintézek. Mert nekem a jó Isten adott olyan jó gondolkozási tehetséget, bármilyen akadályok gördültek elébem, nem keseredtem el, de nem is okoltam senkit, hanem cselekedtem, és nem sopánkodtam. A kölcsönös kocsikat megrendeltem ötöt, meg egy a mienk, vannak nekem embereim, mert ha valakit kell segíteni, akkor én is ember vagyok, 17-én kijött a komisszió, a két községi kocsis kihozta őket, nem tudom 4 vagy 5 ember, egy asszonyt kérték melléjük. Volt egy jó tanult asszony a szomszédunkban, az volt velük bent a szobába, meg a nagybeteg édesanyám feküdt a hátulsó ágyon, az orvosok meg elől végezték a munkájukat, gyorsan végezték, és elmentek, az asszony mondta el nekünk, amit mondtak neki. És azt mondták, az ijedéstől kapott olyan magas lázt, az ölte meg, és ha életben maradt volna, soha nem lett volna tökéletes, és azt mondták az asszonymnak, hogy nagy eszű lett volna. Csak akik abban az időben dol-

goztak nálunk, mindenki nagyon szerette, nem volt hízelkedő, szépen tudott beszélni, és jól tudott enni, kétannyt megevett, mint Mihály, soká emlegették a munkásaim, így kért, aggyon még, vagy aggyá, Mihály, palacsintát. Továbbá aznap délután eltemettük, de voltak nálunk a csendőrök is, és kihallgatták az édesapámat is, a nénémet és a lányát is, és jegyzőkönyvbe vették, és az orvos is, és utána a bíróságra is kellett menni, és ott is kihallgatták őket, és azt mondták nekem, ha fél éven belül tudok róluk valamit, hogy nem-e készakarva tették, akkor jelentsem. De mi erre sem gondoltunk, mert mindenki nagyon szerette, és semmiféle harag nem volt közöttünk. Figyelmetlenség, és lehet ez Isten rendelése és ustora, mi nem tudjuk, és így nem is ítélkezhetünk, mert bűneinkért Isten ott sújt ránk, ahol legjobban fáj. Ezzel ez a reánk sújtott 1932-es esztendő elmúlt.

(1980. január 28.) 1933. évvel kezdem, de ez az esztendő is folytatódott úgy, borús, viharos, és a hullámok az én rozoga csónakomat majd elborították. Január 25-én, mint szent Pállal történt, fordulat jött be az életébe. Így az én drága jó édesanyámnak is az a nap, január 25-e nagy fordulatot tett. Mivel nagyon sokat szenvedett egész életében, lelkét az Ur Jézus magához vette. Megszűnt az a drága, édesanyai szív dobogni. Aki kiskorától kezdve 4 éves korától árvaságot megkezdte, a szegénységet, a sok munkát, és életét nem kímélte, bennünket úgy nevelt, hogy csak a jót tegyük, a rosszat pedig kerüljük. Meg az édesapámat hogy védte a gonosz emberektől, és a rossz tanácsadóktól, de hiába, még ő kapott a jóságáért. Jaj de sokat hallottam, amikor ő nem tudta, hogy hallom. Szűzanyám, Máriám, segíts meg, így könyörgött. Amikor meghalt, sajnáltam. De hálát adtam az Istennek, hogy nem szenved tovább. Igaz, hogy 8 hétig feküdt, de kívül nem látszott rajta a szenvedés, hogy belülről mit érzett? Azt a jó Isten tudta, türelmes beteg volt, hallgatott. Amikor magam voltam vele a szobában, figyelmeztetett hogy vigyázzak magamra, a családjaimra, de talán különösen az édesapámra, mert idáig ő védelmezte, amennyire tehetette, és ezek most mind énreám és a feleségemre hárulnak.

(Folytatjuk)